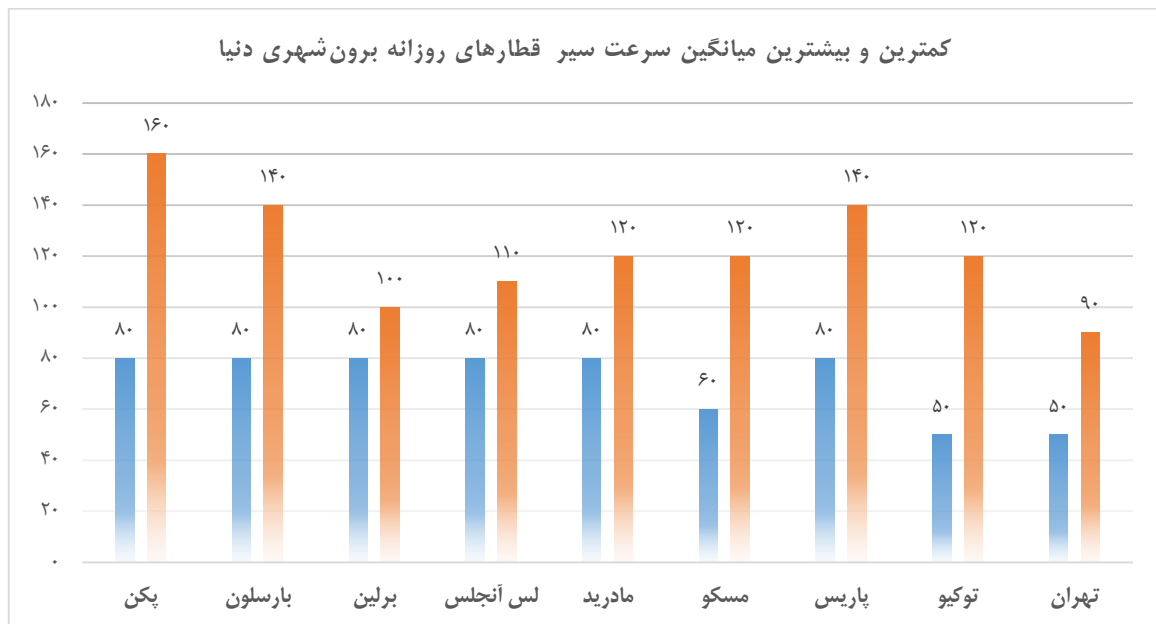

حمل و نقل ریلی برون شهری و مسئله مسکن در کلانشهرها^۱

عمده شهرهای اقماری حوزه نفوذ کلانشهرها بخصوص تهران، وظیفه تمرکززدایی از جمعیت متقاضیان شهر مادر را بر عهده دارند؛ لذا دسترسی مطلوب به شهر مادر به عنوان مولفه مهمی در برنامه‌ریزان کالبدی شهرهای حومه‌ای و سیاستگذاری مسکن محسوب می‌شود. یکی از مولفه‌های موثر در این زمینه، زمان سفر بین مبدأ و مقصد است.

بیان مسأله

بررسی‌ها نشان می‌دهد حل مشکل مسکن در عمده کلانشهرهای دنیا در قالب یک منطقه کلانشهری و از طریق حمل و نقل ریلی برای جابجایی مسافران روزانه به حومه انجام شده است. زمان سفر بالا منجر به کاهش جذب مسافران روزانه خواهد شد. کارشناسان سرعت پایین قطارها و تاخیرات موجود را از علت‌های اصلی بالا بودن زمان سفر نام می‌برند. در نمودار زیر کمترین و بیشترین میانگین سرعت سیر قطارهای روزانه برون‌شهری شهرهای مطرح دنیا با تهران مقایسه شده و نشان‌دهنده لزوم بهبود این معیار است:

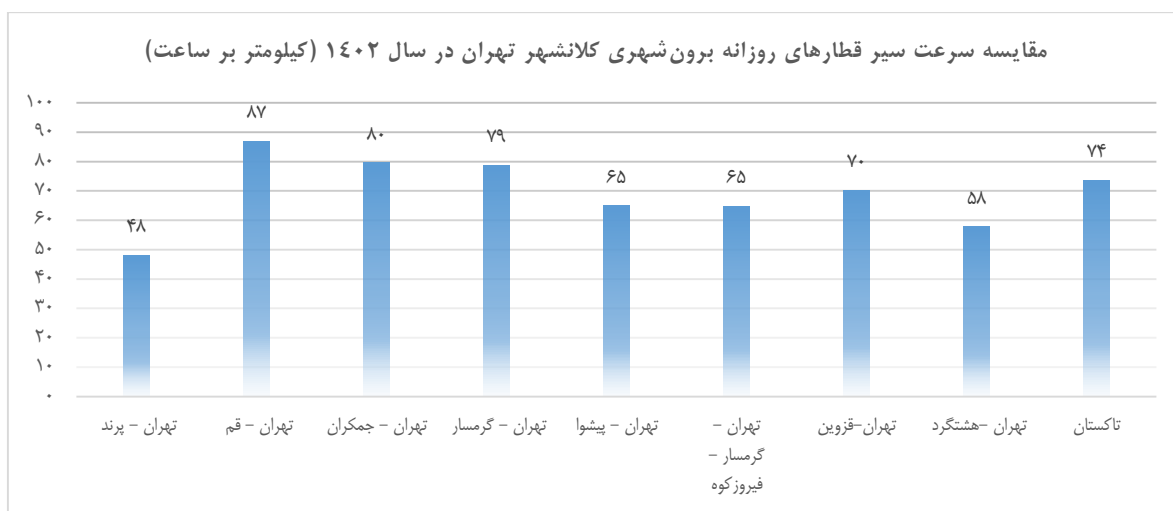

تحلیل

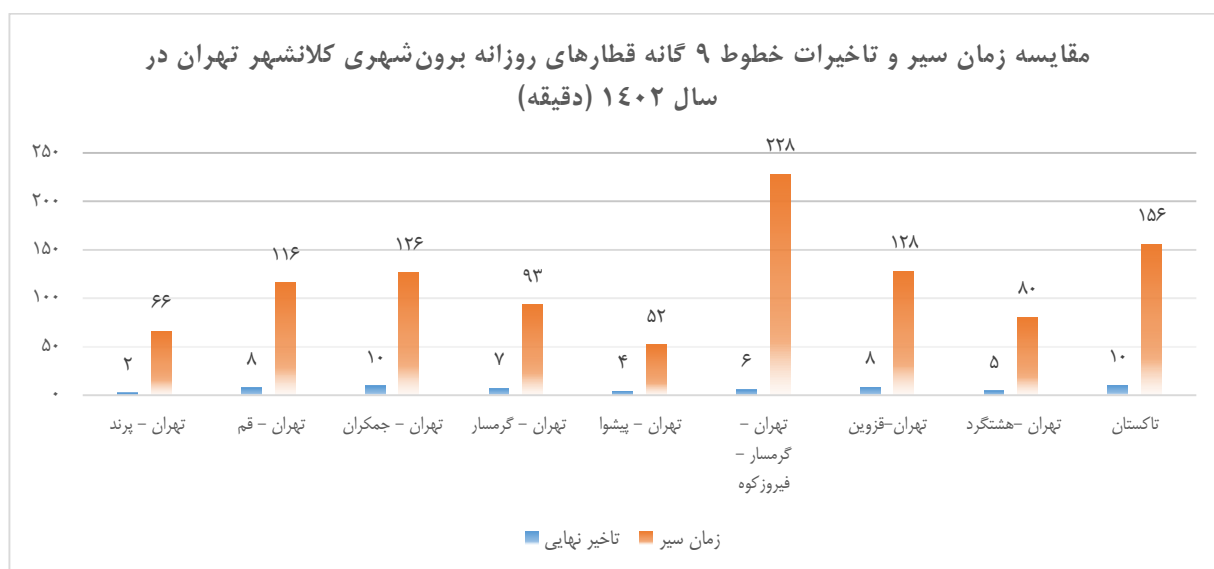
با توجه به اینکه حمل و نقل ریلی روزانه برون‌شهری موجود در کشور خطوط مجزا ندارد، لذا برنامه حرکتی این سیستم بر اساس گراف حرکتی قطارهای مسافری و باری بین‌شهری و منطقه‌ای برنامه‌ریزی می‌شود. در نهایت می‌توان گفت سرعت پایین سیر، تاخیرات زیاد و خطوط ریلی مشترک و فرسوده از عوامل زمان سیر بالای سیستم‌های ریلی روزانه برون‌شهری است.

براساس آمار شرکت راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران، سرعت متوسط سیر قطارهای روزانه برون‌شهری کلانشهر تهران در مسیرهای ۹ گانه بر اساس کیلومتر بر ساعت به صورت زیر است:

^۱ تهیه شده توسط حسین جعفری کارشناس گروه مسکن و شهرسازی اندیشکده اقتصاد مقاومتی؛ شهریور ۱۴۰۳ (دارای منابع و تحقیقات پشتیبان)

براساس آمار شرکت راه آهن جمهوری اسلامی ایران، زمان سیر و تاخیرات قطارهای روزانه برون شهری کلانشهر تهران در مسیرهای ۹ گانه بر اساس دقیقه به صورت زیر است:

ناتوانی دولت در سرمایه گذاری در این بخش و بی‌انگیزگی بخش غیردولتی جهت سرمایه‌گذاری، دو علت اصلی این مسئله هستند که بخشی از آن به طراحی اقتصاد و قیمتگذاری این حوزه و بخش دیگر به عدم امکان رقابت آن با حمل و نقل جاده‌ای به دلیل قیمت سوخت پایین بر می‌گردد.

راهبردهای پیشنهادی

بهبود وضعیت حمل و نقل ریلی روزانه برون شهری در تهران (و دیگر کلانشهرها) نیازمند اقدامات زیر است:

- احداث خطوط مجزای حمل و نقل ریلی روزانه برون شهری با الگوی اقتصادی متفاوت
- وجود کسندده‌های با تکنولوژی و قدرت موتور بالا جهت سرعت سیر بالا
- وجود خطوط اکسپرس از مبدا به مقصد جهت کاهش زمان سفر
- تنوع بخشی به سبد انرژی سیستم‌های ریلی و جاده‌ای
- ارتقاء تجهیزات و بهبود فناوری در همه بخش‌ها